

กรรมวิธีของผู้เฝ้าท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท : ศึกษาแง่มุมทางการเมืองของผู้เฝ้า
หมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง เขาป่าเจ้า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง

ร.ต.อ.อรุณ สงพอม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาการปกครอง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

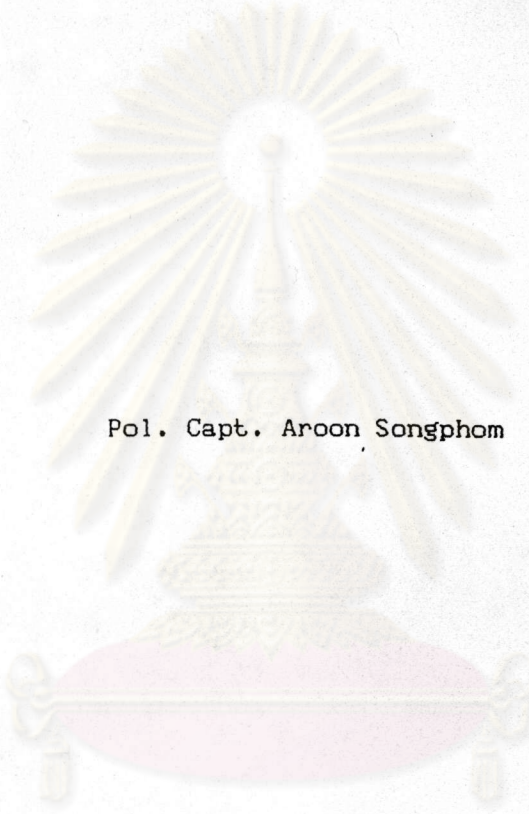
พ.ศ. 2534

ISBN 974-578-452-4

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017665
117225569

RURAL DEVELOPMENT TECHNIQUES OF LOCAL LEADERS IN KHAO PAJAE VILLAGE,
KHUAN KHANUN DISTRICT, PATTHALUNG PROVINCE
: A STUDY OF POLITICAL ASPECTS.

Pol. Capt. Aroon Songphom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Government

Graduate School

Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-578-452-4

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กรรมวิธีของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท : ศึกษาแง่มุมทางการเมือง
ของผู้นำหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง เขาป่าเจ้า อำเภอกวนขนุน จังหวัดพัทลุง

โดย

ร.ต.อ.อรุณ สงดม

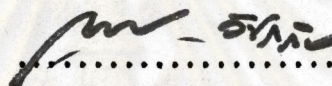
ภาควิชา

การปกครอง

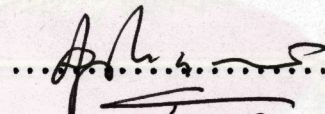
อาจารย์ที่ปรึกษา

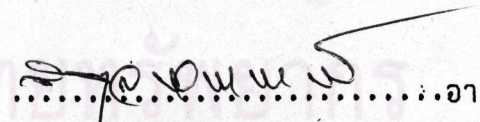
รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา สุจริตธนารักษ์

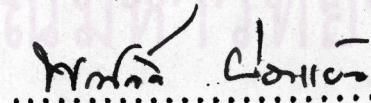
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ศาสตราจารย์ ดร.ถาวร วัชรากัย)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ)

.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. วิทยา สุจริตธนารักษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.นรศักดิ์ พ่องแผ้ว)

อรุณ สง่อม : กรรมวิธีของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท : ศึกษาแง่มุมทางการเมือง;
ของผู้นำหมู่บ้านพัฒนาตัวอย่าง เขาป่าเจ้า อำเภอกวนชนน จังหวัดพัทลุง
(RURAL DEVELOPMENT TECHNIQUES OF LOCAL LEADERS IN KHAO PAJAE VILLAGE,
KHUAN KHANUN DISTRICT, PATTHALUNG PROVINCE : A STUDY OF POLITICAL
ASPECTS). อ.ที่ปรึกษา : รศ. ดร. วิทยา สุจริตนารักษ์ , 245 หน้า. ISBN 974-578-452-4

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาสังคมในชนบทของไทย เรื่องกรรมวิธีของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาชนบท ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้านเขาป่าเจ้า อำเภอกวนชนน จังหวัดพัทลุง โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาพฤติกรรมของผู้นำท้องถิ่น ว่าผู้นำท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดต่อผลสำเร็จของการพัฒนาชนบท

ผลการวิจัยพบว่า กรรมวิธีของผู้นำท้องถิ่นที่ใช้ในการพัฒนาชนบทนั้นเป็นผลมาจากคุณลักษณะเฉพาะตัวของผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด กล่าวคือ คุณลักษณะเหล่านี้ประกอบด้วย ความเสียสละ ความรู้ ความมีชื่อเสียง ความซื่อสัตย์พูดจริง ทำจริง ความคิดริเริ่ม เป็นผู้อุปถัมภ์ของกลุ่มเป็นที่พึ่งของคนอื่นมีความเป็นกันเองและมีพรรคพวกเพื่อนฝูงมาก ความกล้าเสี่ยง ความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และการมีศิลปะในการพูด เป็นต้น ในขณะที่ปัจจัยสถานการณ์ทางเศรษฐกิจมีความสำคัญรองลงมา กล่าวคือมีส่วนสนับสนุนช่วยให้ผู้นำท้องถิ่นแสดงบทบาทการเป็นผู้นำของเขา ได้ดียิ่งขึ้นตามความคาดหวังของผู้ตามในสังคมไทย กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผู้นำจะต้องเป็นคนมีฐานะดีเพราะว่าสังคมชนบทนั้นยังมีลักษณะพึ่งพาอาศัยกัน คนที่เป็นผู้นำ จึงอยู่ในฐานะผู้อุปถัมภ์ของกลุ่ม สามารถให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่เพื่อนบ้าน ในส่วนปัจจัยสถานการณ์ทางสังคม ซึ่งได้แก่ ตำแหน่งที่เป็นทางการ และไม่เป็นทางการนั้น การศึกษาไม่พบว่าผู้นำได้ใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นจากตำแหน่งที่เป็นทางการ จะพบบ้างก็ในกรณีตำแหน่งที่ไม่เป็นทางการ คือการเป็นผู้นำของละแวกบ้านต่าง ๆ ในหมู่บ้าน ชื่อนำสังเกต ก็คือ การรวมตัวเป็นคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นการรวมตัวกันระหว่างผู้นำเป็นทางการ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และผู้นำแบบไม่เป็นทางการ เช่น ผู้นำของละแวกบ้าน ที่อาจเป็นผู้อาวุโส อดีตครูที่ปลดเกษียณ ทำให้บุคคลเหล่านี้เป็นผู้มีตำแหน่งในคณะกรรมการหมู่บ้าน แต่ว่าในกิจกรรมการพัฒนามันนั้น ผู้นำท้องถิ่นมิได้แบ่งแยกหน้าที่กันตามที่ดำรงตำแหน่งฝ่ายต่าง ๆ ในรูปคณะกรรมการหมู่บ้านอย่างเด็ดขาด การพัฒนาจนบรรลุผลสำเร็จนั้น มีลักษณะเป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกันมากกว่าการแบ่งแยกกันทำตามหน้าที่

แบบแผนกรรมวิธีการใช้และขั้นตอนในการใช้ทรัพยากรทางการเมืองให้ผู้นำมีอิทธิพลที่สำคัญนั้นคือการใช้คุณลักษณะเฉพาะตัว เป็นปัจจัยแรก แล้วใช้สถานการณ์ทางเศรษฐกิจมาสนับสนุนความเสียสละ ความคิดริเริ่ม ความเป็นผู้อุปถัมภ์ ในขณะที่สถานการณ์ทางสังคมมีส่วนสนับสนุนความมีชื่อเสียง และความเป็นผู้อุปถัมภ์ของกลุ่ม ดังนั้น อิทธิพลของผู้นำจึงเกิดจากความศรัทธาและนิยมนับถือ สืบเนื่องจากคุณค่าสังคมกำหนดคุณสมบัติ "ผู้นำ" ที่ดีในสังคมไทยคล้ายกับ "ลูกพี่ (ผู้อุปถัมภ์)" นั่นเอง

ภาควิชา ..... การปกครอง
สาขาวิชา ..... การปกครอง
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิติต ๑๑๑
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม .....

ARON SONGPHOM : RURAL DEVELOPMENT TECHNIQUES OF LOCAL LEADER IN KHAO PAJA VILLAGE, KHUAN KHANUN DISTRICT, PATTHALUNG PROVINCE : A STUDY OF POLITICAL ASPECTS. THESIS ADVISOR: ASSO. PROF. WITHAYA SUCHARITANARUQSE Ph.D. 245 PP. ISBN 974-578-452-4

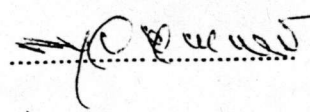
This research is a study of rural Thai society. It looks into the rural development techniques of the local leaders in Khoa Pa Jac village, Khuan Khanun istrict, Patthalung province. It aims to analyse the role of the local leaders, to point out that they are the key to the success of rural development work.

The research findings show that rural development techniques of local leaders are essentially a question of personality, indeed, this personality is made up of sacrifice, knowledge, reputation honesty, steadfastness, initiative, patronage, friendliness, human relations, risk taking, communicativeness, rhetoric etc. The study finds that besides these qualities, a financial situation is also important though to a lesser degree. It helps enhance a leader's role as it is expected of him by his followers in rural Thai society. In other words, a leader must be a well-to-do person since rural society is still marked by interdependence of its members. The leader is, so to speak, a patron of his followers, ready to help those in his entourage. As for his social status, which is made up of official and non-official positions, the research findings don't reveal the leader's use of his influence in these capacities against other members. However, there are cases of misuse of non-official positions among "ad hoc" leaders within the different localities of the village.

It should be noted that a village committee is an official grouping of leaders such as the village head, his assistants and the other non-official leaders who are leaders within village localities. This last group consists of senior village members and retired teachers who sit on the village committee. Nevertheless, there is no clear division of duties in development activities in the way that various positions in the village committee suggest. In the final analysis, success in development work takes the form of mutual assistance, rather than a division of labour according to duties.

The Pattern of the use of political resources and its process point to a leader's personality as the most important factor, supported by a financial situation, sacrifice, initiatives and patronage whereas a good social status contributes to a leader's reputation and his role as a patron. As a result, a leader's influence derives from faith in the leader and his personality; thus reflecting Thai social values that project the qualities of a leader as those of a patron.

ภาควิชา ..... การปกครอง .....
สาขาวิชา ..... การปกครอง .....
ปีการศึกษา ..... 2533 .....

ลายมือชื่อนิติกร ..... ส.ว.อ. .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา .....
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาาร่วม .....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงก็ด้วยความเมตตาของท่านอาจารย์ที่ปรึกษา คือ รองศาสตราจารย์ ดร.วิทยา สุจริตนารักษ์ ที่กรุณาให้เวลา ให้คำแนะนำ และให้แนวทางในการศึกษา เป็นอย่างดียิ่ง รวมทั้งท่านอาจารย์ที่ร่วมเป็นกรรมการสอบ คือ ศาสตราจารย์ ดร.สุจิต บุญบงการ และ รองศาสตราจารย์ ดร.พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว ซึ่งได้ชี้ประเด็นข้อบกพร่อง และชี้แนะแนวทางแก้ไข ความรู้ทางรัฐศาสตร์ที่ท่านอาจารย์มอบให้นี้จึงเป็นสิ่งที่มีความค่าอย่างยิ่ง

ประการสำคัญอีกด้านหนึ่งของการศึกษาวิจัยนี้ คือ ความกรุณาของบรรดาผู้นำท้องถิ่น และชาวบ้านแห่งหมู่บ้านเขาป่าเจ้า อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง ที่กรุณาเสียสละเวลาให้สัมภาษณ์ ช่วยเหลือประการต่าง ๆ เสมือนหนึ่งเป็นญาติสนิท

ท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณทุกท่านทั้งที่เอ่ยนามและมิได้เอ่ยนาม แต่มีส่วนในการผลักดันให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ข้อบกพร่องอันเกิดจากการวิจัยครั้งแรก ข้าพเจ้าขออ้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
บทที่	
1 บทนำ	1
สภาพความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	9
สมมุติฐานของการวิจัย	9
วิธีการวิจัย	10
ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย	12
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	12
การเสนอรายงานวิจัย	13
2 แนวความคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
แนวความคิดเกี่ยวกับผู้นำทางการเมือง	14
ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับอิทธิพล	28
ผลการศึกษาเกี่ยวกับผู้นำในสังคมไทย	32
3 บทบาทของรัฐในการพัฒนาชนบทไทย : แนวคิดวิธีการพัฒนาในอดีต และการพัฒนาชนบทแนวใหม่ในปัจจุบัน	41
4 การพัฒนาหมู่บ้านเขาป่าเจ้า	62
ลักษณะทางสังคม-เศรษฐกิจหมู่บ้านเขาป่าเจ้า	62
สภาพทางการเมืองและผู้นำของหมู่บ้านเขาป่าเจ้า	64

	หน้า
ที่มาของวิธีการพัฒนาหมู่บ้านของผู้นำท้องถิ่น	66
กิจกรรมการพัฒนาหมู่บ้านด้านการสร้างสิ่งสาธารณูปการ	72
กิจกรรมการพัฒนาอาชีพและรายได้ของประชาชน	101
กิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่	107
กิจกรรมเกี่ยวกับการควบคุมพฤติกรรมของคนในหมู่บ้าน	114
5. บทสรุป	131
สมมุติฐานกับการวิจัย	132
ข้อเสนอแนะ	146
บรรณานุกรม	148
ภาคผนวก	153
ภาคผนวก ก.....	154
ภาคผนวก ข.....	166
ประวัติผู้เขียน	245

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	พื้นที่เป้าหมายและจำนวนประชากรในพื้นที่เป้าหมาย : จำแนกตาม ภูมิภาค	54
2	โครงการต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาชนบท พื้นที่ยากจน พ.ศ. 2525-2529	55
3	แบบแผนกรรมวิธีของผู้นำท้องถิ่นในการสร้างสิ่งสาธารณูปการ	135
4	แบบแผนกรรมวิธีของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาอาชีพและรายได้	137
5	แบบแผนกรรมวิธีของผู้นำท้องถิ่นในการพัฒนาคุณภาพ	140
6	แบบแผนกรรมวิธีของผู้นำท้องถิ่นในการควบคุมพฤติกรรมของคนใน หมู่บ้าน	141

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่		หน้า
1	กระบวนการพัฒนาชนบทของหมู่บ้านเข้าป่าเจ้า	130
2	แบบแผนกรรมวิธีหลักในการใช้และขั้นตอนการใช้ทรัพยากรทาง การเมืองของผู้นำท้องถิ่น	142

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย